

Nr 3 2022

Áarjelsaemien gærhkoepplaerie
Sørsamisk kirkeblad
Sydsamiskt kyrkblad

Daerpies
Dierie

Kirkedager i Enare

Side 12-13, 15, 20

**Samska rådet
rekommenderar
jojk i kyrkan**

Sid 2

**Gærja:
Dinosaure-
tjomhpe**

Bielie 7

**Midtsommer-
seminar
i Røyrvik**

Side 17

Samiska rådet rekommenderar jojk

Samiska rådet i Svenska kyrkan samlades i slutet av juni och beslutade att rekommendera jojk under högtidsgudstjänsten som avslutar Sägastallamat 2 i Luleå domkyrka. Detta i samband med att Svenska kyrkans ursäkt till det samiska folket framförs en andra gång.

Uttalande från Samiska rådet i Svenska kyrkan (29/6 2022):

Samiska rådet i Svenska kyrkan har diskuterat frågan om jojk bör förekomma vid gudstjänsten i Luleå domkyrka 23 oktober då Svenska kyrkans ursäkt till det samiska folket ska framföras en andra gång. Anledningen är den diskussion som uppstått kring att ingen jojk var planerad för denna gudstjänst.

I den diskussion som förts, bland annat i sociala medier, har vissa uppfattat det som att det finns ett förbud mot jojk i

FOTO: MAGNUS ARONSSON/IKON

I november 2021 hölls den första högtidsgudstjänst i Uppsala domkyrka med en officiell ursäkt från Svenska kyrkan till det samiska folket. Den 23 oktober 2022 hålls en andra högtidsgudstjänst, denna gång i Luleå.

Svenska kyrkan, men så är inte fallet. Jojk har förekommit och förekommer numera allt oftare i gudstjänster i Svenska kyrkan.

I samband med ursäkten till det samiska folket har Svenska kyrkan beslutat om ett antal åtaganden. Bland annat synliggöra samisk andlighet, teo-

logi och kyrklig tradition inom Svenska kyrkan och det fastställs att kyrkliga handlingar behöver utformas med respekt för samiska andliga och kyrkliga traditioner så att människor kan bejaka sin samiska identitet.

Rådet har diskuterat frågan om jojk i kyrklig miljö och konstaterat att det finns olika syn på detta bland samer, vilket rådet hyser största respekt för. Samiska rådet menar att det är viktigt att olika uppfattningar vägs in när en samisk gudstjänst planeras. Rådet betonar att det alltid är den enskilda gudstjänstens sammanhang som är vägledande i hur den utformas.

Det är viktigt för Samiska rådet att påminna om kyrkans historiska roll i att undertrycka jojken och att den belastats med syndastämpel. Detta förtryck har fortfarande idag inverkan på en del samers upplevelser av jojk i kyrklig kontext. Svenska kyr-

kan måste vara delaktig i att visa vägen bort från detta förtryck, men får samtidigt inte tvinga på människor något de anser olämpligt och fel. Vägen till försoning måste beträdas varsamt och få ta tid.

Den första ursäkts-gudstjänsten ägde rum i Uppsala domkyrka i 24 november 2021. Samiska rådet ser den och den kommande högtidsgudstjänsten i Luleå 23 oktober som en sammanhållen helhet. I Uppsala domkyrka fanns ingen jojk i gudstjänsten. Vid den andra ursäkts-gudstjänsten i Luleå anser rådet därför att det är lämpligt med jojk. Det stämmer överens med de beslutade åtaganden och på detta sätt har båda hållningarna kring jojkens plats i gudstjänsten getts utrymme.

KÄLLA: PRESSMEDDELANDE SVENSKA KYRKAN

Sägastallamat 2 i oktober i Luleå

Sägastallamat 1 arrangerades i Kiruna 2011 och nu planeras Sägastallamat 2 i Luleå den 21 – 23 oktober 2022. Konferensen är en del i Svenska kyrkans fortsatta försoningsprocess med det samiska folket och avslutas med ursäkts-gudstjänst 2 i Luleå domkyrka den 23 oktober.

Syftet med Sägastallamat 2 är att fördjupa kunskapen om samisk andlighet och kyrklig tradition, öka medvetenheten om de utmaningar som många samer upplever i sin vardag samt att föra dialog kring det fortsatta arbetet. Sägastallamat är nord-samiska och betyder dialog. Att initiera dialog och öka samers inflytande i Svenska kyrkan är en del av de åtta åtagandena kopplade till Svenska kyrkans officiella ursäkt till det samiska folket.

PROGRAMMET

Fredagens program riktar sig till

medarbetare och förtroendevalda i Svenska kyrkan som i sina uppdrag ska främja genomförandet av kyrkans åtaganden under perioden 2022 – 2031. Programmet ger en fördjupning till det samiska arbetet och försoningsarbetet så här långt. Exempel från församlingarnas samiska arbete kommer att presenteras. På fredag kväll arrangeras en psalmworkshop för att uppmuntra användning av samiska psalmer.

Samiska rådet i Svenska kyrkan deltar under hela Sägastallamat 2. Till dialogdagen på lördag ansluter inbjudna företrädare för det samiska civilsamhället och folkvalda representanter i Sametinget.

SAMISK DELAKTIGHET

Lördagens program fokuserar på samisk delaktighet i det fortsatta utvecklingsarbetet. Dagen innehåller samtal om konsekvenser

FOTO: IKON/MAGNUS ARONSSON

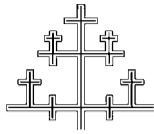
av den historiska kategoriklyvningen av samer, betydelsen av samisk delaktighet, erfarenheter från det samiska konfirmations-

lägret, Svenska kyrkans förvaltning av skog och mark i Sápmi, diakonalt arbete bland samer, vägar framåt och hur Svenska kyrkan kan göra skillnad för samer idag. På lördag kväll arrangeras en samisk konsert i Luleå domkyrka. Stora delar av programmet kommer att filmas för att fler ska kunna ta del av det i efterhand.

URSÄKT EN ANDRA GÅNG

Sägastallamat 2 avslutas med en högtidsgudstjänst i Luleå domkyrka på söndagen. Under gudstjänsten kommer Svenska kyrkans officiella ursäkt till det samiska folket att framföras en andra gång. Den officiella ursäkten framfördes första gången i Uppsala domkyrka i november 2021. Gudstjänsten leds av ärkebiskop Antje Jackelén och samiska företrädare.

LISBETH HOTTI

Triveleg å treffast!

Dette bladet vart til ut frå tanken om å knyta saman eit spreidd folk. Daerpies Dierie – eit «nødvendig mellomlegg» til å styrka og halda saman folket. Ein viktig del av kategorial-menigheten Saemien Åålmege er å samla folk. Festivalane Raasten Rastah og Tjaktjen Tjåanghkoehandlar om å koma saman – om ein kjem frå nærområdet eller må kryssa grenser. Vi treng å møtast.

I august var det òg omsider tid for Samiske kyrkjedagar igjen med deltaking frå nesten heile Saepmie. Ei samling for å feira fellesskapet, samtala om utfordringar og få ny kunnskap. Og så er det alltid fint å treffa gamle kjende. Uansett kvar du går er det trygt og godt å sjå eit kjent ansikt, høyra ei kjent stemme. På store samlingar er det kanskje alt du får til – å så vidt sjå ansiktet eller høyra stemma –

«Derfor ser vi fram til Sagestallematkonferansen i Luleå og håpar og trur det blir gode møter der.»

men forhåpentlegvis får du tid til ein god prat og ein kaffikopp med nokre av dei gamle kjende. Og gjerne med nokre nye ein blir kjend med.

BYGGER OPP

Møter er viktige. I kontakten med andre får vi spegla oss sjølv. Vi får bekrefte oss sjølv og vår betydning, og vi blir utfordra på ulike områder. Vi blir bygd opp og vi utviklar oss. Det har òg mykje å sei for den psykiske helsa vår. Difor er det viktig å leggja til rette for gode møter. Vi har òg erfaringar med dårlege møter der kontakten med andre bryt ned. Men alternativet er ikkje å sitja åleine og

isolera seg, verken fysisk eller med det som er av vanskar i tanke og sinn. Vi treng møter der vi vil kvarandre vel og strekker oss mot kvarandre.

LIK HØGDE – KORT AVSTAND

I Svenska kyrkan sitt forsoningsarbeidet er det viktige møter som skjer. Forsoning kan ikkje skje utan at vi møter kvarandre – og møter kvarandre i «ögonhöjd», som var eit viktig poeng i erkebiskop Antje Jackelén sin tale under Ursäkts gudstjénsten i Uppsala i november i fjor. Men å stå på «ögonhöjd» langt frå kvarandre gir lite hjelp til ein samtale. Derfor ser vi fram til Sagestallematkonferansen i

Luleå og håpar og trur det blir gode møter der. I dei statlege forsoningskommissjonane er vi kanskje meir usikre. For vil den andre parten – stor-samfunnet – møta opp og ta imot det som kjem fram? Det vil tida vise.

GLEDER

Uavhengig av kva andre gjer, kan vi gleda oss over alle gode møter – i konfirmasjonar og dåp, lassokast-konkurransar og konsertar på festivalar, foredrag og drøftingar på konferansar. Og ikkje minst gleder vi oss over å helsa «Bua-regh!» med eit ordentleg handtrykk og ein klem (om vi tør meir enn å dulta med olbogen) og prata om slekt, kjeningar, ver, vind og alt som har skjedd sidan sist. Det er triveleg å treffast!

EINAR
SØRLID
BONDEVIK

FOTO: BERNARD O'SULLIVAN

Kongen feirer Gielevåhkoe

De samiske språkuka – *Gielevåhkoe* – går av stabelen 24.-30. oktober, og dette er fjerde året dette blir arrangert. Det er en rekke arrangementer tilknyttet språkuka både i Norge, Sverige og Finland. I våre sørsamiske områder er det spesielt gledelig at Hans Majestet Kong Harald vil åpne Gielevåhkoe med et besøk til Snåsa søndag 23. oktober.

Ikke alle kan feire sammen med kongen, men det er gode muligheter å ta del i feiringen på forskjellig vis både i Norge og i Sverige. Språksentrene i forvaltningskommune for samisk språk vil ha ulike arrang-

ementer i løpet av uken. Men også i mange kommuner utenom har det vokst fram interesse for å ta del i språkuka i skole/utdanning eller kulturliv. Det blir blant annet samisk gudstjeneste i Nidaros domkirke den 23. oktober.

Nettsiden giellavahkku.org forteller om bakgrunn språkuke og språkarbeid. Der finnes også en del ressurser for mange av de samiske språkene. Det svenske sametinget har noe materiell tilgjengelig på sin hjemmeside samtinget.se – søk på «språkvecka».

EINAR SØRLID BONDEVIK

Samiska vinjetter i Daerpies Dierie

Första sidan:

Orre saernieh: Nyheter
Gieries lohkih!: Kära läsare!
Noere almetjh: Barn, ungdom
Guvvie: Porträtt
Doen jih daan bijre: Lite av varje
Guktie ussjedem: Hur jag tänker

Åssjalommesh: Tankar, andakt
Gie jih gusnie årroeminie: Vem och var
Kultuvre: Kultur

Första sidan: Rundt 300 personer var tilstede under Samiske kirkedager i Enare.

FOTO: OLLETHOORS

Fjellalteret i Elgå innviet

Samisk utvalg i Hamar bispedømme arrangerte sammen med Svahken Sijte og Elgå menighet gudstjeneste ved Daniel Mortensson's vinterboplass ved Kjerran søndag 21. august 2022. Lars Ivar Danielsen, Svahken Sijte og medlem av utvalget, hadde sammen med sogneprest i Engerdal, Svein Olav A. Hovde, rislagt gamma og lagt til rette for en god gjennomføring.

Marja Mortensson innledet med joiken *Gaavalohke* og satte oss i den rette stemningen. Medlemmer i Svahken Sijte hadde bygd opp fjellalteret som biskop Solveig Fiske velsignet. Været var på sitt flotteste, og prest i sørsamisk område, Einar Bondevik, gav oss god ledelse gjennom sørsamisk liturgi.

HELLIG STED

Biskop Solveig Fiske holdt en sterk og gripende tale om betydningen av frihet, anerkjennelse av historien og veien fram til mer likeverd og rettferdighet. Hun løftet fram at fjellalteret på Daniel Mortenssons vinterboplass er et viktig og symboltungt sted. Et helligsted som påminner hans brennende engasjement for likeverd og menneskeverd med bakgrunn i trostilhørighet og egne erfaringer. Lars

Organist Anders Lillebo, sogneprest Svein Olav A. Hovde og Marja Mortensson.

FOTO: KARL ANDREAS BAKKEN

Ivar Danielsen, Elin Fjellheim og kirkeverge Jan Ekeland leste dagens tekster. Organist Anders Lillebo hadde båret trø-orgelet opp til fjells, og med sitt akkompagnement var det «prikken over i'en» til en stemningsfylt gudstjeneste i det fri. Marja Mortensson avsluttet med sin egen joik laget til jubileet i 2017.

GAVE TIL AVTROPPEDE BISKOP

Lars Ivar Danielsen overrakte en gave fra Svahken Sijte til biskopen som går med pensjon i høst. Det var et Maria-smykke hun fikk, og hun ble rørt og fortalte at det Lars Ivar Danielsen sa om Maria, beskyttelse, ly og

rettferdighet, er noe som har stor betydning for henne. Det vil i høst komme ut ei bok nettopp om den inspirasjonen og klangen fra Maria som Solveig har med seg. Elgå menighetsråd og Svahken Sijte serverte kaffe og kake. Alle tok seg tid til en god prat og det ble et hyggelig samvær for alle. Elgå menighetsråd for øvrig har kjøpt inn tre sørsamiske bibler: til Elgå, Drevsjø og sykehjemmet.

ØNSKE OM AKTIVITET

Samisk utvalg i Hamar bispedømme ønsker å oppfordre de ulike menighetene til å gjennomføre salmekveld for

FOTO: ASLAK BERGERUD

Fjellalteret står like ved gamma, her med nattverdsettet, oblateske og gåesie, til Saemien Aålmege.

Solveig Fiske.

FOTO: KARL ANDREAS BAKKEN

å bli kjent med de sørsamiske salmene i løpet av språk-uka i høst. For innspill og ønsker om aktivitet i vårt bispedømme: Ta kontakt med utvalget!

IRENE KVITFJELL/
SIV MARIE BAKKEN,
MEDLEMMER SAMISK UTVALG
I HAMAR BISPEDØMME

Ung same i ledningen för Kyrkornas världsråd

FOTO: CARL-JOHAN LUTSI

Julia Rensberg.

Vid Kyrkornas världsråds generalförsamling i Karlsruhe, i Tyskland i början av september, valdes Julia Rensberg in i centralkommittén. Hon tar plats som representant för en ursprungsbefolkning

Julia Rensberg, styrelseledamot i ungdomsorganisationen Sáminuorra var en av nio delegater som för Svenska kyrkans räkning deltog i mötet i Tyskland.

Hur upplevde du mötet?

– Det var ett spännande möte som hade fokus på Israel-Palestinakonflikten, Ryssland-

Ukraina, urfolkrätt och klimatkrisen. Jag var bland annat en av talarna under det första tematiska plenariet med temat Kristi kärlek driver världen mot försoning och enighet, säger hon.

– Det är häftigt att se hur kristna kyrkor världen över kan samlas och enas i stora viktiga frågor som påverkar oss alla globalt. Kyrkan har stort maktinflytande världen över och tillsammans kan vi göra skillnad.

Var du med och fattade något särskilt viktigt beslut?

– Förmötet resulterade i ett statement för urfolkrätt som

vi skickade med till stora mötet, och vi fick med mycket av det i rapporterna som klubbades igenom, vilket kändes viktigt och var vad vi arbetade för.

TRE FRÅN SVERIGE

Kyrkornas världsråd består av 350 medlemskyrkor. Generalförsamlingen, dess högsta beslutande organ, samlas vart åttonde år. Centralkommitténs har att säkerställa att det arbete som beslutats om blir genomfört. Den består av 150 medlemmar varav tre från kyrkor i Sverige.

KAJSA ÅSLIN

Försoningsarbetet i Härnösands stift:

Åtaganden ska bli handling

I juni möttes Härnösands stifts stiftsstyrelse och egendomsnämnd för överläggning angående det fortsatta arbetet för försoning med det samiska folket. Överläggningen var ett led i stiftsorganisationens arbete med att omsätta de åtaganden som gjorts gentemot samerna i handling.

Mötet inleddes med en genomgång av Svensk kyrkans väg till att framföra en ursäkt för de oförrätter som genom historien begåtts. På programmet fanns

sedan ämnen som minoritetsfrågor, juridiska frågor och försoningsteologi.

ALLSIDIG BELYSNING

Flera experter medverkade och bland annat belystes samers rätt till sin kultur enligt svensk och internationell rätt samt utredningen om ny renskötellag.

Biskop Eva Nordung Byström.

FOTO: KERSTIN STICKLER/HÄRNÖSANDS STIFT

– Det är viktigt att vi får en allsidig belysning av denna fråga som är så komplicerad och mångbottnad, om vi ska kunna verka för ett trovärdigt försoningsarbete, vilket vi verkligen önskar och vill säga, biskop Eva Nordung Byström, ordförande i stiftsstyrelsen.

DEN EGENTLIGA URSÄKTEN

Med Svenska kyrkans ursäkt till det samiska folket följer, enligt kyrkostyrelsens beslut, åtta åtaganden som omsatts i en handlingsplan. Arbetet med hand-

lingsplanen har genomförts i dialog mellan Svenska kyrkans nationella nivå, stiftet och samiska företrädare.

–Handlingsplanen är för mig den viktigaste delen av vår ursäkt. Om ursäkten ska kunna betraktas så sann och ärlig att det samiska folket kan ta emot den, måste vi i Svenska kyrkan inse att det är den praktiska följden i handling som utgör den egentliga ursäkten, vilket inte minst berör markfrågan, säger biskop Eva Nordung Byström.

KAJSA ÅSLIN

Handlingsplanen klar

I september presenterades handlingsplanen där det fortsatta försoningsarbetet preciseras.

I den omfattande planen betonas att det kommer att behövas en gemensam kraftsamling i Svenska kyrkan för att försoningsarbetet med det samiska

folket ska uppfattas som trovärdigt. Planen syftar både till konkreta åtgärder och till ett lärande. Flera av insatserna handlar om att sätta igång långsiktiga processer.

Den första etappen av arbetet, 2022 – 2026, kommer särskilt att fokusera på:

Insatser för att stärka samiskt inflytande och delaktighet i Svenska kyrkan. Insatser för att främja samiskt kyrkoliv. Insatser för att stärka samiska barn och unga. Insatser som rör Svenska kyrkans markförvaltning och skogsbruk. Insatser

för att öka kunskapen om och respekten för urfolksrätten.

Handlingsplanen har arbetats fram i samverkan mellan Svenska kyrkans nationella nivå, Samiska rådet i Svenska kyrkan och de nordliga stiftet.

KAJSA ÅSLIN

Sørsamisk kulturpris tildelt Maja Hilma Dunfjeld

Under festmiddagen på Tjaktjen Tjåanghcoe på Snåsa mottok Maja Hilma Dunfjeld Sørsamisk kulturpris 2022 for sitt livslange arbeid for å bevare, dokumentere, forske på og videreutvikle sørsamiske kulturtradisjoner.

Juryen har i sin begrunnelse vist til at hun var av de første som tok formell utdanning innen sitt fagfelt i sørsamisk duedtie og hun har gjort en stor innsats for å ta fram kunnskap om den sørsamiske koftas opprinnelige form og funksjonalitet. Dunfjeld var en av forfatterne bak boka Aarpiemaahoe som kan kalles en «bibel» innen sørsamisk duedtie.

Daerpies Dierie gjorde et intervju med Dunfjeld som ble trykket i nr. 2/21 som forteller litt mer om hennes bakgrunn og arbeid.

Prisvinneren sammen med juryen: Hanne-Lena Wilks (Gielem nastedh), Birgitta Fossum (Saemien Sijte), prisvinner Maja Hilma Dunfjeld, Berit Ellen Gaino Jåma (Gielie Aernie) og Nicklas Danielsen (Aajege, vikar for Toini Bergström).

FOTO: SAEMIEN SIJTE

EINAR SØRLID BONDEVIK

Gode dager for konfirmantene på Snåsa

Andre uka i august holdt Saemien Åålmege konfirmasjonsleir og konfirmasjonsgudstjeneste på Snåsa. Fra onsdag kveld til lørdag fikk tre glade konfirmant-gutter testet og prøvd både kunnskap og ferdigheter på flere plan. Og besøk av biskopen ble det også.

Konfirmantleiren ble holdt på Finsås i gode omgivelser. En av kveldene var satt av til kanotur og bålkos ved Snåsavannet. En av dagene var det tur til Bølarein med mulighet for å trekke linjene langt tilbake i historien.

AKTUELT MUSEUM

Fredag fikk vi så egen omvisning på det nybygde Saemien Sijte, sørsamisk museum. Konfirmantene se gjenstander museet nylig har mottatt og fikk et innblikk i hvordan museet fungerer. Videre fikk de oppleve hvordan museet ikke bare forteller gammel historie, men også formidler aktuelle tema og ser framover. En utstilling med aktuell kunst var også noe av det konfirmantene fikk med seg.

FEST OG HØYTID

Lørdag kom Nidaros biskop Herborg Finnset til konfirmantsamlingen. Dette inngår i visitasjonen biskopen har i Saemien Åålmege dette året. Biskopen fikk bli med konfirmantene på et lite sporløp med ulike poster. Det ble både natur-kunstverk og miniteater undervegs. Konfirmantene viste god innsats, flott samarbeid og kreativitet. Lørdagen ble så avsluttet med grillkveld sammen med familie og venner som kom. Selve konfirmasjonsgudstjenesten på Snåsa ble feiret i Soknestuggu, like ved kirka, siden kirka for tiden er stengt. Med bare tre konfirmanter ble det et passelig lokale, og det var god deltagelse og sang i gudstjenesten med sørsamisk liturgi og salmesang. Biskopen deltok også her, og det er en fin opplevelse for både konfirmanter, familie og ansatte at biskopen var med disse dagene.

EINAR SØRLID BONDEVIK,
PREST

På grillkvelden lørdag underviste menighetsrådsleder Paul Bendikk Jåma i lassokasting for biskop Herborg. FOTO: MONICA KAPPFJELL

Kan man se seg selv i landskapet og kunsten? Ailo Lifjell, Jaahke Dunfjeld-Mølnvik og Leo Kappfjell ser på Thomas Colbengtsons kunstverk utenfor Saemien Sijte. FOTO: EINAR SØRLID BONDEVIK/DD

Det ble en utfordring å lage ild med tennstål. Leo Kappfjell hadde tålmodighet og teknikk. FOTO: EINAR SØRLID BONDEVIK/DD

Den södra silvergruppen samlade ungdomar från Jämtland, Dalarna och Stockholm. På midsommardagen konfirmerades de i Burträsk kyrka. Från vänster ses, efter konfirmandprästen Sofia Strinnholm: Hilje Klemensson, Aila Olofsson, Mirja Klemensson, Meja Ljungberg, Elin-Merete Toven, Maja-Sofie Steinfjell, Jeremias Jonassen Kråik, Petrus Gustafsson Fjellheim, Ella-Paulina Åhrén, Maja Buljo Åhrén, Ella-Stina Kråik Åström och Ida Jernunger.

FOTO: KRISTINA SUNDIN

Årets konfirmandläger i nygammal form

Årets samiska konfirmandläger genomfördes åter med sommarläger på Edelviks folkhögskola i Burträsk. Lägre avslutades på midsommardagen med konfirmationsgudstjänst i Burträsk kyrka.

Konfirmandlägret inleddes utifrån pandemirestriktioner men

kunde avslutas som förr med alla ungdomar samlade till sommarläger. Under våren träffades konfirmanderna för en lägerhelg i fem mindre silvergrupper, och även vid några digitala förberedande träffar på vardagskvällar.

Det stora gemensamma lägret i Edelvik varade detta år i en vecka. Konfirmanderna besökte bland

annat Malå skogssamebys marker där de tog del av deras glädjeämnen och utmaningar i renskötseln.

UTVÄRDERING

I samband med årets läger framfördes kritik i media från några föräldrar som bland annat önskade tydligare samisk prägel på verksamheten.

– När vi analyserat den utvärdering som alla berörda fått möjlighet att svara på, hoppas jag vi har en tydlig bild av vilka bristerna varit. Då vet vi hur vi ska ta lägret vidare, säger Eva-Maria Karlsson, stiftsdirektor i Luleå stift som är huvudansvarig för konfirmandlägret.

SOFIA STRINNHOLM/KAJSA ÅSLIN

Stuhtje gærjeste: *Dinosaure-tjomhpe*

Gosse liegkedimmiesæjjan gaskoeh skåajjem böötin, Rasmus tjoeri liegkestidh. Dïhte stoerre moeren-liedtjen vöoste nahtedi.

Men...

– Geehth, Rasmus! Trym gæljoeki.

– Ij leah dïhte naan moere gænnah!

Rasmus repkiehti.

– Mij dellie?

– Dïhte ... dïhte ...

... LEA DÏHTE STÖÖREMES JÏH ISVELIGKEMES DINOSAURE MAAM LEAM GÅESSIE-AKT VUAJNEME!

– Gie lea?

Rasmus siegkies snijrine gieline jeehhti.

– Trym gæljoeki:

– Dïhte amma...

... ajve TJÆDTJEDH.

– Åh, tjidtjie, Rasmus föörhkedi.

– Guktie datne mannem beltih!

Men maam datne saajseskåajjesne dan aareh darjoeh?

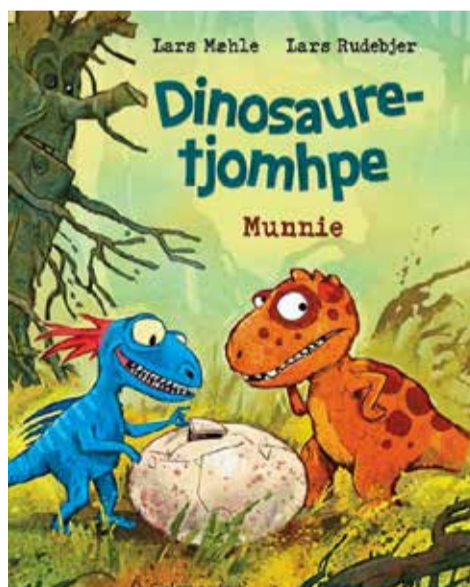
Tjidtjie Rex striengkieslaakan våålese Rasmusasse vuartasji.

– Manne gaajh stoerre jïh isveligs jïekngem ohtsedem. Men maam DÁTNOEH daesnie saajseskåajjesne darjoden?

Idien åadtjoeh daesnie årrodh.

GAALTJE/KILDE:

PRM TRØNDELAGE FYLKESKOMUNE/
TRØNDELAGEN FYLHKENTJÏELTE

Tyrannosaurus-gutten Rasmus og beste-kompisen Trym Troodone er på vei gjennom skogen for å se på et egg som er i ferd med å klekkes. Underveis møter de mange nifse dinosaurer, og når de kommer fram får de en overraskelse. Den første boka i serien «Dino-

saure-tjomhpe» («Dinosaur-gjengen») legger opp til lek, spenning og overraskelser for barn 3-8 år. Serien er opprinnelig utgitt på norsk, og laget av Lars Mæhle og Lars Rudebjer for Kagge forlag. Dinosaur-bøker for ungene har vært ønsket fra Suaja Maanagierte, den

sørsamiske barnehagen på Snåsa. Utgiverne Gielen nastedh og Trøndelag fylkesbibliotek er glade for at Ejva-Krihke Jonassen fra Røros tok jobben med å oversette, og de diskuterer allerede å oversette flere bøker i serien.

Katarina Pirak Sikku:

- Konstnärskapet är ett utforskande

Katarina Pirak Sikku betonar att hennes konst handlar om henne själv, inte om andra. – Jag väljer att berätta min egen historia. Men min historia är inte så olik andras, och min berättelse kan väcka andras berättelser, säger hon. Det arbetet prisas hon för i höst när Samiska rådet i Svenska kyrkan delar ut årets kulturpris.

Katarina tecknar, målar, fotograferar och skriver. Tekniken varierar beroende på årstid.

– Jag tycker om att teckna när det grafiska infinner sig, i november fram till februari. Det är en grafiskt vacker tid. På våren är det roligt att hålla på med akvarell.

– Sedan beror det på vad för projekt jag håller på med. Jag skriver mycket också, texter till mina verk.

SNÖAR IN PÅ SAKER

Just nu skriver Katarina på en text till Norrbottens museum. Den handlar om hennes renmärke, märket går i arv, det var hennes pappas morfars som registrerade det. Katarina har varit på arkiv och letat, följt märkets historia. Det ledde till att hon även börjat utforska sin morfars renmärke.

– Jag fascineras av hur renmärkena ser ut, renmärkenas grammatik. Jag är en sådan som snöar in på saker.

Just nu jobbar hon också med ett verk om Luleälven, undersöker de platser som lagts under vatten när elproduktionen byggts ut, pratar med människor längs älven. Katarina är uppväxt med älven, ser den som ett öppet sår. Hon vet inte än hur jobbet landar, mer än att det kommer att märkas på en utställning under hösten.

– Konstnärskapet är ett utforskande, du kan aldrig veta vad det blir av arbetet, säger hon.

BÖRJADE SENT

Katarina hade fyllt 35 innan hon började på konsthögskolan i Umeå. Innan hade hon läst olika kurser på universitetet: samiska, etnologi, sociologi. Men till slut stod det klart att det var konsten som lockade mest.

– Jag vill vara subjekt, inte objekt, det var en anledning till att jag lämnade akademien. Vi samer har blivit så forskade av andra.

Studierna har ändå haft betydelse för henne. Inte minst samiskan. Katarina hörde samiska under hela sin uppväxt men hon talade inte språket själv.

– Jag är så tacksam att jag kunnat lära mig som vuxen. Studielånet jag tog då är de bäst utnyttjade pengar jag kan tänka mig. Det är det roligaste jag gjort.

– Samiskan har ett så fantastiskt grammatiskt system. Men också att lära sig förstå, att jag fick den förståelsen.

FÖRANKRAD I JOKKMOKK

Katarina är bosatt och sedan generationer fast förankrad i Jokkmokk. Där bor hon med sin man Nils-Henrik Sikku, författare, översättare och ständig samtalspartner kring det som är

Samiskan har ett så fantastiskt grammatiskt system. Men också att lära sig förstå, att jag fick den förståelsen.

fokus i Katarinas liv: konsten och kreativiteten. Deras två barn är vuxna nu och det finns gott om plats i huset för hennes ateljé.

I Jokkmokk är Katarina också uppväxt med föräldrarna Astrid och Lars och två syskon. Pappan är den berömde konstnären Lars Pirak i vars fotspår man kan säga att hon gått. Men det satt långt inne.

– Jag ville absolut inte bli konstnär. Dels visste jag att inkomsterna är ojämna och att man jobbar jämt. Dels var det så många som kände till min pappa, jag ville ha en egen identitet.

GEMENSAMT MED PAPPAN

Konstnär blev hon trots allt.

– Jag ville vara kreativ. Men jag tror det var bra att jag utbildade mig till konstnär när jag inte längre var så ung, det har hjälpt mig att vara självständig gentemot pappas arbete.

– Det vi har gemensamt, min

pappa och jag, är att vi båda gillar att berätta och att vi har svårt att hålla oss till nutid, vi är historiskt intresserade. Men uttrycksmässigt står vi långt ifrån varandra.

För många som bor i Jämtland är det nog utsmyckningen av Mittuniversitetet i Östersund som Katarina oftast förknippas med. Men i övriga landet är det för sina verk om den svenska rasbiologin som hon är mest känd, ett ämne hon lagt ner flera år av arbete åt att utforska och gestalta. Det är också för det arbetet som hon tilldelas Samiska rådet i Svenska kyrkans kulturpris.

– Jag känner mig jättehedrad för det. Det betyder mycket att bli sedd, att ens arbete uppmärksammas, säger hon.

BLIR KVAR I KYRKAN

Katarinas förhållande till Svenska kyrkan är lite dubbelt. Hon är uppväxt med troende föräldrar och är konfirmerad men hon går sällan i kyrkan. Längre tänkte hon att hon skulle gå ur. Men efter att hennes pappa dött 2008 ändrade hon sig.

– I kyrkan finns tradition och ritualer för att ta hand om sådana saker, och det tycker jag är väldigt bra.

KAJSA ÅSLIN

– Jag tror det var bra att jag utbildade mig till konstnär när jag inte längre var så ung, det har hjälpt mig att vara självständig gentemot pappas arbete, säger Katarina Pirak Sikku som är dotter till den välkände konstnären Lars Pirak.

FOTO: NILS-HENRIK SIKKU

Den ärvda sorgen

2014 visades Katarinas utställning *Nammaláhpán* (Namnlös) på Bildmuseet i Umeå. Utställningen bygger på flera års undersökningar av Rasbiologiska institutets arbete i början av 1900-talet. I utställningen har hon bland annat använt sin egen kropp för att åskådliggöra det förfäder utsattes för.

I en text på Bildmuseets hemsida skriver Katarina om utställningen:

– Rasbiologin är en vetenskap sprungen ur det koloniala tänkandet. En vetenskap som saknar vetenskaplig grund. Den skapades för att bekräfta de tankegångar som fanns, «vi svenskar» som de utvecklade och «de andra» som de underutvecklade. «De andra» skulle gå under på grund av sina undermåliga egenskaper som folk. Och jag tillhör gruppen «de andra». Hur har det påverkat mig och min historia?

Nammaláhpán (Namnlös), 2014 på Bildmuseet, Umeå.

FOTO: KATARINA PIRAK SIKKU

Jag vill undersöka på vilket sätt det kan ha påverkat mig så att jag i nutid bär med mig något som jag inledningsvis har kallat för ärvd sorg.

KAJSA ÅSLIN

Det viktigaste verket

2021 presenterades Katarinas verk *Agálaččat bivttastuvvon sohkagotti ivnniiguin* (För evigt klädd i ättens färger) på Carolina Rediviva i Uppsala, i vars arkiv fotoalbumen från rasbiologernas arbete förvaras.

Katarina har slagit in albumen vackert i kläde, tenntråd, pärlor band och spets. Varje omslag är inspirerat av dräkttraditionen i det område som fotografierna kommer från.

Det här skattar Katarina som sitt viktigaste verk, med syfte att linda in de avbildade med något som var deras eget.

– Det var lite av ett avslut på arbetet med fotoalbumen. Det fotografiska materialet är kanske det lättaste att gå in i, det var där jag började. Nu tänker jag mer på det skriftliga material som finns på arkivet: dokument, brev, rese- räkningar ... de samiska rösterna är så tysta där, men de finns där, hur hittar man dem i tystnaden...

Agálaččat bivttastuvvon sohkagotti ivnniiguin (För evigt klädd i ättens färger), 2021 på Carolina Rediviva, Uppsala.

FOTO: MATTIAS LINDBÄCK

KAJSA ÅSLIN

Vájjaldibme (Vandring), Mittuniversitetet Östersund.

FOTO: STATENS KONSTRÅD

Där generationer möts

2019 invigdes Katarinas verk *Vájjaldibme (Vandring)* vid Mittuniversitetet i Östersund, hennes första offentliga uppdrag.

Verket är uppdelat i tre delar och finns både inne i universitetets lokaler och utanför. Det börjar med en över 20 meter lång teckning, som en horisont och fortsätter med Katarinas fotspår infällda i golvet. Fotspåren leder ut till 15 graverade stockar som står uppställda i en cirkel. Det är Katarinas bror som utsmyckat stockarna med hjälp av sina söner.

Katarina berättar om fotspåren, den delen som kallas *Mijá luotta*:

– I samisk förkristen tro var dödsriket här, fast bara upp och ner, och kanske bak o fram. Om man tänker att förfäderna fortfarande lever här, kan man tänka att våra fötter möter varandra. Mina fötter blev en symbol för tidigare generationer som gått där och generationerna får mötas.

KAJSA ÅSLIN

Konstnären Katarina Pirak Sikku får samiska rådets kulturpris

Samiska rådet i Svenska kyrkan har beslutat att tilldela 2022 års kulturpris till konstnären Katarina Pirak Sikku för hennes långvariga konstnärliga arbete att synliggöra samisk kultur och samisk identitet i både kyrka och samhälle. Hon har med sitt arbete även främjat tro- och livsfrågor.

Katarina Pirak Sikku får Samiska Rådet i Svenska kyrkans kulturpris för sitt goda och intensiva arbete med att visa på hur Rasbiologiska institutets arbete drabbade samerna.

– Rasbiologiska institutets verksamhet har skapat många ärvda trauman. Genom sitt konstnärskap arbetar Pirak Sikku för en upprättelse från detta övergrepp, säger Erik-Oscar Oscarsson ordförande i

Samiska rådet i Svenska kyrkan.

– Katarina Pirak Sikku har även lyft fram den svenska rasbiologins inverkan, Svenska kyrkans del i den, och de konsekvenser den fått för samer. Det är något som vi ständigt måste våga prata om, säger Erik-Oscar Oscarsson.

Prisutdelningen sker under Kyrkomötets andra session i Uppsala den 22 november 2022.

Samiska rådet i Svenska kyrkans kulturpris har delats ut sedan 1997. Prissumman är på 50 000 kronor. Kulturpriset firar i år 25 års jubileum vilket kommer att uppmärksammas av Samiska rådet i Svenska kyrkan i höst.

KÄLLA:
SVENSKAKYRKAN.SE

Grønn endring

Vi blir stadig påmint om at vi er i en energikrise og ikke minst en miljøkrise. Det siste først: Under pandemien, som vi fortsatt er preget av, har det vist seg at flyreiser påvirker vårt miljø. Plutselig dukket toppene på Himalaya opp på grunn av mindre forurensing, og flere store byer i verden opplevde store forandringer på luftkvaliteten. Dette var noe av det utslag som kom på vårt minskede reisemønster fra starten av pandemien. Nå har vår trang etter å reise økt på ny, noe som påvirker miljøet i en negativ retning.

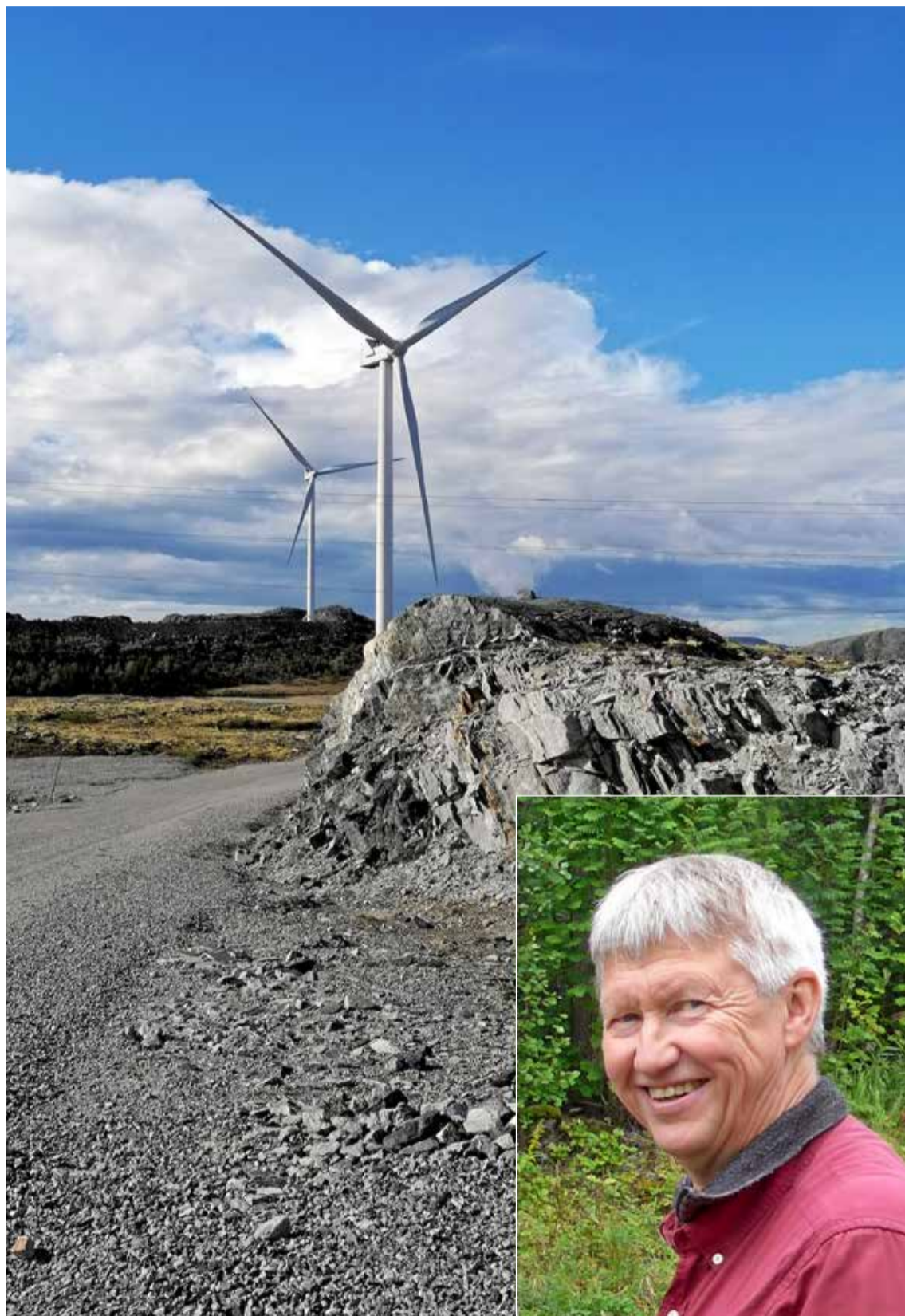
Verdens ledere har gjennomført flere store konferanser der miljøet har vært fokus. Vi må minske utslippene av farlige stoffer ut i naturen. En løsning som presenteres som helt nødvendig, er å redusere utslippene fra privatbiler og transportnæringen. Det gjelder alt fra lastebiler, anleggsmaskiner og båter til fly. Løsningen er at det skal elektrifiseres. En bil som går på elektrisitet, slipper ikke ut noen eksos. Norge har bestemt at fra 2025 skal det bare selges elbiler, EU har sagt 2030. I tillegg settes det krav til at olje- og gass-produksjonen må avsluttes, det forurenser havet. Skal endring i bruken av energikilde løse miljøkrisen? Blir alle problemer løst da?

ENDRET ENERGIBALANSE

I februar gikk Russland til krig mot Ukraina det har gjort at energibalansen i Europa har blitt endret. Russland har stengt til gasskranen, det er mangel på energi i store deler av Europa. Hvilke løsninger diskuteres det nå for å komme energikrisen til livs? Norge må fortsatt pumpe opp olje og gass. Det må holdes i live de atomkraftverk som fortsatt er i drift, og det må bygges nye atomkraftverk. Kullkraftverk må fortsatt driftes og utvikles.

PÅ BEKOSTNING AV NATUREN

Når vi kommer til fornybar energi, er det vindkraft som har stor plass i media. Kravet om utbygging av vindkraftparker har økt, i hvert fall i de områder med liten befolkning. Av og til

En vei mot «grønn endring» er å redusere forbruket, ikke mer nedbygging av naturen, mener Bertil Jønsson.

FOTO: BERTIL JØNSSON/DD

får man inntrykket av at det er vindkraftindustrien som skal redde det grønne skiftet. Er nå vindkraften løsningen? Den går på bekostning av naturen, fjell sprenges, veier bygges, gater for kraftlinjer ryddes, og ikke minst så går den på bekostning av den som utfører sin næring her. Et trist eksempel er Roan vindpark. Her har utbygging sprengt fjell og

gjort det til sylskarpe kniver som skjærer inn i kløyvene på de dyr som forsøker passere her, bygd veier og stengt gamle flyttveier for rein og gjort det umulig å drive med reindrift. Dette i tillegg til at øvrig dyreliv er forsvunnet.

MINSKE FORBRUK

Skal vi redde miljøet, må vi alle minske vårt forbruk av varer og

tjenester. En lignelse for å forklare min påstand. Å bytte ut dieselbilen med en elbil er ikke løsningen, men å minske kjørelengden, det har betydning.

BERTIL JØNSSON,
DIAKONARBEIDER
I SØRSAMISK OMRÅDE

God deltagelse i flerspråklige gudstjenester på samiske kirkedager.

FOTO: EINAR SØRLID BONDEVIK/DD

Samisk teologi, glede og alvor på kirkedager i Enare

En godt oppfylt stor-lavvo var rammen for åpningsgudstjenesten av samiske kirkedager i 5.-7. august i Enare med mottoet *Hellig ild – Hellig folk*. Dette var femte gang kirkene i Saepmie arrangerte denne grenseoverskridende samlingen, og andre gangen kirkedagene ble arrangert i Finland og Enare.

Krigen i Ukraina gjorde at det ikke var mulig å få med deltakere fra russisk del av Saepmie, noe som var ekstra beklagelig når avstanden denne gangen var kortere enn ved kirkedagene som har vært arrangert i Sverige og Norge. For øvrig var det deltakere fra hele det samiske området. Flere kirkelig ansatte både i sentral-administrasjon og i menigheter var også tilstede for å lytte og lære om samisk kirkeliv.

MANGFOLD AV SPRÅK

Åpningsgudstjenesten viste et mangfold i den samiske språk- og kirkefamilien. I gudstjenesteheftet kunne man lese tekstene på seks av de samiske språkene i tillegg til finsk, svensk og norsk. De fleste, kanskje alle, de samiske språkene lød også gjen-

nom liturgi, tekstlesninger og salmer. Mange samer i Finland hører til i den ortodokse kirke som også har vært et sted for det skoltesamiske språket. Det var derfor god deltagelse fra den ortodokse kirke i tillegg til den evangelisk-lutherske kirken i Finland sammen med Svenska kyrkan og Den norske kirke.

HILSENER

I åpningshilsningene etter gudstjenesten uttrykte mange glede over å få samles. Kirkedagene var først fastsatt til å arrangeres i 2021, fire år etter kirkedagene i Arvidsjaur, men på grunn av pandemien ble de utsatt ett år. Fra den Evangelisk-lutherske kirken i Finland uttrykte Veli-Pekka Lehtola det slik:

– Verden har endret seg mye. Vi har opplevd en pandemi og er i skyggen av krig i Europa. Nå møtes vi her ved den hellige ilden. Her skal vi dele gleder og sorger. Vi har tradisjon for å møtes, og det skal vi sette pris på.

SAMISK TEOLOGI

Stor-lavvoen – satt sammen av sju store lavvoer – var rammen for det meste av programmet. Der ble det også invitert til seminarer der Tore Johnsen

Tore Johnsen var en av fordragsholderne som gav innblikk i samisk folkelig kristendom.

FOTO: OLLETHOORS

og Lovisa Mienna Sjöberg tok utgangspunkt i hver sin doktoravhandling. Felles for begge to er at det tar utgangspunkt samisk praktisk tradisjonell kristendomsutøvelse. Sjöberg forteller om velsignelses-tradisjonen. Johnsen har gjennom intervjuer i nord-samisk område prøvd å dokumentere forholdet til naturen og hvordan det gir utslag i det praktiske liv.

– Vi har lært oss å nærme oss

alle ting meg ydmykhet, var ett av sitatene fra Johnsens intervjuobjekter eller *med-teologer* som Johnsen gjerne ville omtale dem som. Både Sjöbergs og Johnsens arbeid kan beskrives som «teologi nedenfra» og er verdifulle bidrag i arbeidet med samisk teologi og kristendom.

ORD OM DET VANSKELIGE

Et tredje seminar tok opp ett av det vanskeligste tema i sam-

Anna Morottaja hentet områdene rundt Enare inn i stor-lavvoen med sine tradisjonelle joiker.

FOTO: EINAR SØRLID BONDEVIK/DD

funnet. Selvmord er et tabu for mange, selv om mange også er rammet av dette i familie eller omgangskrets. Psykolog Jon Petter Stoor deltok på videolink og delte funn fra forskningen. Selv om forekomsten av selvmord ofte er høyere blant urbefolkninger, er det ikke stor forskjell mellom samer og majoritetsbefolkningen i Saepmie. Unge menn i reindrifta er likevel mer utsatt, og mange blir berørt gjen-

nom de mange relasjonene man har i arbeidet. Tematikken ble også belyst gjennom lesing fra Inger-Mari Aikios bok *Otne lea mu ma imuš beaivi* (I dag er min siste dag) der tre ulike stemmer forteller sine følelser og respons til sykdommen som truer livsmotet. Mot slutten av seminaret inviterte så seminarleder Heidi Eriksen, lege i Utsjok, forsamlingen til å fortelle om erfaringer rundt tematikken. Hun mener

det er viktig at man tør snakke om temaet.

– Og still spørsmål, gjerne direkte, om du er bekymret for om noen går med selvmordstanker, sa Eriksen som ellers holdt frem at etterlatte skal være nådige mot seg selv.

MUSIKK OG WORKSHOPS

Kirkedagene bød også på musikalske opplevelser. I gudstjenestene fikk man synge på ulike

samiske språk, men det var også flere konserter med ulike sjangere og preg. Lørdag formiddag kunne man så velge mellom ulike seminar med salmesang, duedtie, bibeloversettelser, sang- og aktivitetsstund for barn eller guidet vandring på Siidamuseet. En egen ungdomscamp hadde også sine aktiviteter.

EINAR SØRLID BONDEVIK

Sanningskommissionens ledamöter utsedda

Statsrådet Jeanette Gustafsdotter utsåg i början av juni ledamöterna till sanningskommissionen som ska granska svenska statens övergrepp mot det samiska folket och enskilda samer.

Sametinget har under flera års tid arbetat med frågan om en sanningskommission. Den 3 november 2021 togs ett regeringsbeslut i frågan där direktiv antogs i samarbete med Sametinget. Därefter har en beredningsprocess pågått för tillsättande av ledamöter. Ledamöterna ska ingå i sanningskommissionen tillsammans med ordföranden Kerstin Calissendorff och ett sekretariat.

KARTLÄGGA OCH LÄMNA FÖRSLAG
Sanningskommissionen ska kartlägga och granska den gentemot samerna förda politiken i ett historiskt perspektiv fram till idag, och dess konsekvenser för det samiska folket. Kommissionen ska synliggöra och sprida kunskap om samernas erfarenheter och kommissionens slutsatser samt lämna förslag på åtgärder som bidrar till upprättelse och främjar försoning och ett livskraftigt samiskt samhälle.

SAMETINGET VÄLKOMNAR

De ledamöter som utsetts besitter kompetens inom flera olika områden som är av vikt för kommissionens arbete. Till det kommer kommissionen själv att lägga upp sitt arbete samt samla in vittnesmål.

– Sametinget välkomnar dagens beslut. Det är en historisk dag. Äntligen har vi kommit till dagen att sanningskommissionen kan påbörjas, säger Sametingets styrelseordförande Håkan Jonsson.

NÄRA DIALOG

Förordnandet av ledamöter har skett i nära dialog med Sametinget genom Sametingets styrgrupp. Styrgruppen består av representanter från alla sametingspartier och har arbetat intensivt med frågan den senaste tiden.

– Vi har arbetat länge för att ge sanningskommissionen så goda förutsättningar vi kan. Jag är tacksam för samarbetet inom Sametingets styrgrupp. För oss har det varit viktigt att få en bredd av kompetens bland ledamöter och att kommissionen har ett högt förtroende, säger Marie Persson Njajta, sammankallande för Sametingets styrgrupp för en sanningskommission.

NY UPPGIFT – VIKTIGT UPPDRAG

Sametinget betonar att sanningskommissionen har ett stort och viktigt uppdrag.

– Det är en helt ny uppgift de har framför sig, och det är viktigt att kommissionen är öppen för alla vittnesmål som kommer in. Vi är väldigt nöjda över sammansättningen av ledamöter och ser fram emot kommissionens viktiga arbete, avslutar Marie Persson Njajta, sammankallande för Sametingets styrgrupp för en sanningskommission. Uppdraget ska redovisas senast den 1 december 2025.

Ledamöterna:

Kerstin Calissendorff, justitieråd - ordförande

Anna-Lill Drugge, fil.dr. - ledamot

Gunlög Fur, professor - ledamot
Marie B Hagsgård, internationell expert - ledamot

Patrik Lantto, professor - ledamot
Marianne Liliequist, professor emerita - ledamot

Bertil Marklund, fil.dr. - ledamot
Jonas Monié-Nordin, docent - ledamot

Ulf Mörkenstam, professor - ledamot

Eivind Torp, docent - ledamot

Laila Susanne Vars, fil.dr. - ledamot

KÄLLA: SAMETINGET SVERIGE

Samerådet har utsett nationaljojk

Nils-Aslak Valkeapääs *Sámi eatnan duoddariid/Saemien eatnemen guevtelh* har blivit utsedd till nationaljojk vid Samerådets konferens i Gällivare. Jojken är komponerat av Nils-Aslak Valkeapää (Áillohaš), och den har med tiden blivit en symbol för det samiska.

SAMISKA NATIONALSYMBOLER

Det var vid samekonferensen i Tråante 2017 som symbolkommittén fick i uppdrag att påbörja processen med att välja en samisk nationaljojk. Kommittén för samiska nationalsymboler föreslog sedan, efter att ha berett frågan, *Sámiid eatnan duoddariid*

som nationaljojk då den är en välkänd jojk över hela Sápmi.

ÁILLOHAS

Nils-Aslak Valkeapää (Áillohaš) spelade själv in jojken 1978 och kommittén föreslår att det ska vara melodin till jojken. Vidare föreslår kommittén för samiska nationalsymboler att texten till jojken ska vara Áillohaš egen text som han skrev 1996, och som sedan publicerades i hans bok *Girddán seivvodan* som gavs ut 1999.

SAMEKONFERENSEN I GÄLLIVARE

I augusti 2022, vid Samerådets

konferens Samenes 22, utsågs *Sámiid eatnan duoddariid* till samisk nationaljojk. Jojken ska kunna jojkas utan text eller med hela eller delar av texten. Jojken, som ursprungligen är på nordsamiska, har nu också översatt till andra samiska varieteter.

KOMMITTÉLEDAMÖTER

Kommittén för samiska nationalsymboler har utnämnts av Samerådet och sametingen i Norge, Sverige och Finland. Ledamöterna i kommittén kommer från Norge, Sverige och Finland.

LISBETH HOTTI

Saemien eatnemen guevtelh

Saemien eatnemen guevtelh

saemien maanaj veasogalme, garre gearkeske dajveh

saemien maanaj veasog Biejjie Aahtjemen gulliesjjele

elmien alnadahkesne

Ietnie, eatnemen vaajmoe jievkehte

jieleme goh jeanoe sjávva Asken silph gjikeminie jjeunge

mearoen såake goeksegh buelieh

Njalleh-naestieh

elmiensuerkie våájnoe

Vaajt - dah noerhti

gåatomes dajveh

dan vijries elmiengaedtie

garre daelhkieh

joejkededtieh

maadtoen maanavueliem

Vaajt - dah tjaebpies

eatnemeh

jaevrieh tjaebpie

klienjiedieh

håksøe ietnien

faerhmesne

gierhkemisnie gaarhkeme

Biegke buakta, biege

voelkehte

guevtelh dah Leah

guevtelh

guevtielidie

gaarhtalovveme

saemien maanaj

tseagkere

Saemien eatnemen

guevtelh

saemien maanaj veasog

baarooeh klienjeden

giltehtahke

saemien maanaj veasog

**NILS ASLAK
VALKEAPÄÄ, 2.3.1996
JARKESTIMMIE
ÅARJELSAEMIEN GIELESE:
SIRI KAPPFJELL PÄIVIÖ,
MAJA LISA KAPPFJELL,
ELI KAPPFJELL, 2022
GAALTJE/KÄLLA:
WWW.SAAMICOUNCIL.
NET/SE/NATIONELLA-
SYMBOLER**

Framme i Pielpajärvi var det samling runt elden för korvgrillning.

FOTO: SOFIA STRINNHOLM

Ungdomar på de samiska kyrkodagarna

Kyrkodagarna inleddes med unga på vandring

Redan på torsdag eftermiddag samlades de yngre deltagarna till Samiska kyrkodagarna i Enare. De ungas aktiviteter inleddes med en vandring till Pielpajärvi utomhuskyrka.

Vandringen gick genom Enares vackra natur längs en stig på 4,5 kilometer. När gruppen nått Pielpajärvi gjordes det upp

eld och alla samlades runt den, grillade korv och delade måltid tillsammans. Några ungdomar hade tagit med sig fiskespö och testade fiskelyckan medan andra dröjde kvar runt elden för att samtala och börja lära känna varandra.

I utomhuskyrkan samlades gruppen till andakt på temat helig eld och heligt folk, Anna

Jönsson ledde tillsammans med mig sång, reflektion och bön. Petrus Gustafsson Fjellheim spelade gitarr och övriga sjöng med i *Don leat bassi – Du är helig*.

Under kyrkodagarna ordnades även de ungas mässa, flera unga var med och ledde mässan.

Det var den första helgen i augusti som samer från hela Saepmie samlades i Enare i

Finland. Under dagarna knöts många nya kontakter, inspiration och kunskap fylldes på runt eldstaden i lavvún och erfarenheter utbyttes över generationsgränser.

**SOFIA STRINNHOLM,
DELAKTIG I
GUDTJÄNSTKOMMITTÉN
INFÖR DE SAMISKA
KYRKODAGARNA**

Ungdomar på de samiska kyrkodagarna

– Viktigt seminarium om psykisk ohälsa

Här berättar två av deltagarna om sina starkaste intryck från de samiska kyrkodagarna.

Mikajosefin Jonsson Gehrke, 21 år, student, Luleå:

– Föreläsningen om psykisk ohälsa var viktig. Inspirerande att se levande jojktradition då det känns som att jojktraditionen i söder delvis försvunnit. Det var roligt med så mycket språk inblandat och roligt att få träffas över nationsgränserna i Saepmie.

Anna Jönsson, 31 år, teologistuderande, Røyrvik:

– Det var mycket som pågick, jag var med på gudstjänsterna och var med ungdomarna en

del. Turen med kvällsandakten minns jag väldigt gott, det var en ungdom i området som efter andakten berättade om kyrkan och det var intressant att höra.

– Jag minns särskilt seminariet om psykisk hälsa. Det är ett viktigt tema och det gjorde starkt intryck på mig. Jag fick dela ut nattvarden under avslutningsgudstjänsten, det kändes roligt.

– Vår familj och en studiekamrat samlades efteråt på pizzerian i Enare och samtalade kring hur vi ska arrangera nästa omgång av kyrkodagarna som kommer att arrangeras i Norge om tre, fyra år.

Seminariet om psykisk ohälsa gjorde starkt intryck på Mikajosefin Jonsson Gehrke och Anna Jönsson i Pielpajärvi.

FOTO: SOFIA STRINNHOLM

**BERÄTTAT FÖR
SOFIA STRINNHOLM**

Fiskens tecken

- ett sommarminne

På stranden vid Umeälvens källor upptäckte jag att någon ritat en fisk med fingret i sanden. Den var mest lik en röding, raavre. Jag påmindes om de första kristnas hemliga tecken under förföljelserna i Rom – fiskens tecken.

På sommarstranden kom också en minnesbild för mitt inre öga: Under kalv-märkningarna samlades vi till gudstjänst i Rans samebys viste intill Övre Ältsvattnet. Båtarna var uppdragna på stranden och näten hängde på tork. Vid klockringningen användes en renskälla och lommen, gurhtie, svarade i fjärran.

Evangeliet handlade om det stora fiskafånget i Gennesarets sjö. Petrus och andra erfarna fiskare hade blivit utan fångst efter en natts hårt arbete. På Jesu ord

rodde de istället till djupt vatten och lade ut näten där. Nu blev fångsten så stor att båtarna var nära att sjunka. Lukas berättar att de greps av bävan vid synen av all fisk de fångat.

Men Jesus sa till Petrus: «Var inte rädd. Från den stund skall du fånga människor. - Då rodde de i land, lämnade allt och följde honom ... Aellieh billh. Daan

maenngan galkh almetjh gööledh. Dellie gaadtan sovkin, gaajkem leehpin jih Jeesusem dåeriedin». (Luk.5:9 f.).

Där på stranden till Övre Ältsvattnet blev vi påmindas om att den gode Herden känner oss lika väl som Petrus. Han ser också vår innersta längtan och hans röst är lika varm: Var inte rädd. Jag följer dig ut på djupet!

En bön fick ord och bars av vinden ut över vågor och vatten: Herre, jag ser blomman i fjällbranten. Hon står där lysande, helt överlämnad, med kalkarna lyfta mot solen. Hon vittnar om hemligheten, det enda nödvändiga: att finna fästet hos dig, att öppna mig för din kärlek. Sådan ville jag vara. Det är dig jag behöver som kalken behöver stjälken för att leva levande och älska trots allt. Amen.

Och de församlade fick med sig ett löftesord för den fortsatta vandringen. Det löftet gäller också dig, käre medvandrare: «Gud håller sina löften, kärleksfull i allt han gör». (Psalt. 145:13b).

BO LUNDMARK

Sjätte sinnet, sex konstnärer som ställer ut i sex kyrkor

Svenska kyrkan i Västerås stift anordnar vart tredje år en utställning som heter *sjätte sinnet*. Sedan 2007 har 42 konstnärer ställt ut sina verk i olika kyrkor och kapell i Västerås stift. Utställningen pågick i år mellan den 5 juni och den 5 september.

I år var en av de utvalda konstnärerna Tomas Colbengtsson och hans trumma ställdes ut i Idre kyrka. Trumman som är i gjutet glas har solsymbolen i centrum. Formen är hämtad från en trumma som år 1723 stals från samerna i Åsele lappmark.

Dåtidens svenska kyrka tolererade inte traditioner och ting ur den samiska religionen. Tomas Colbengtsson säger att hans bidrag i Sjätte sinnet är en försöningsgest – ett gensvar på den ursäkt som Svenska kyrkan nu har uttryckt till samerna.

LISBETH HOTTI

Trumman tar plats vid altaret i Idre Kyrka.

FOTO: KARIN PERERS

Internasjonalt besøk på Midtsommerseminar i Røyrvik

Årets midtsommerseminar startet i år som i fjor på Vaegkie onsdag ettermiddag. Vaegkie eies av Tjæhkeren sijte og ligger et lite stykke fra Røyrvik sentrum mot grensa til Sverige. Det er en god plass å samles med stort uteområde, tradisjonelle torvgammer og den nybygde storgamma med kjøkken.

Middagen ble servert inne i storgamma før det var tid for konkurranse i lassokasting – naturlig nok utendørs. Ettermiddagen fortsatte så med gudstjeneste ved utescenen nede ved vannkanten. Og regnværet ventet sympatisk nok helt til postludiet før det dryppet ned fra oven. Gudstjenesten var i samarbeid med Saemien Åålmege og organist Joar Myrvang fra Grong. I år ble gudstjenesten innledet av en av de besøkende til seminaret, Mino Giizhig (engelsk navn: Wayne Valliere) som er av Ojibwe-folket i Lac Du Flam-

Gudstjeneste på Vaegkie startet med Indiansk sang av Wayne Valliere.

FOTO: BERTIL JØNSSON

Midsommerseminaret ble avsluttet med en panelsamtale om urfolks tradisjonsforvaltning og formidling. Håkon Hermanstrand ledet samtalen og var samtidig tolk til og fra engelsk. Panelet bestod av fra venstre, Wayne Valliere, Thomas Dubois, Jonhild Joma og Eli Kappfjell.

FOTO: BERTIL JØNSSON

beau i Wisconsin, USA. Hans sang var hentet fra vinden, fjellene og trærne – en takk til naturen her vi lever.

BESØK FRA USA

På torsdagen startet programmet med en hilsen fra Røyrvik kommunes ordfører Hans Oskar Devik. I sin tale poengterte han at det er en utfordring med rekruttering av relevant kompetanse til kommunens samiske satsning. Tvillingene Maria og Vaino Joma Rustad stod for det kunstneriske innslaget med sanger på engelsk til ære for hovedgjestene fra USA.

Fram til lunsj var tiden satt av til Thomas Dubois, professor ved University of Wisconsin-Madison, og Wayne Valliere, lærer ved Lac du Flambeau public school. Thomas Dubois snakket om koloniseringen av urbefolkningen i USA og hvordan de har tatt tilbake sine tradisjoner.

MENNESKETS GRÅDIGHET

Wayne Valliere framførte en urbefolkningshistorie først på sitt morsmål og siden på engelsk som så ble tolket på norsk av Håkon Hermanstrand. Det var historien om hvordan men-

nesket er i forhold til dyrene, og at mennesket aldri blir mett, aldri fornøyd. Denne fortellingen går igjen blant alle urbefolkninger på det amerikanske kontinent. Etter dette fortalte Wayne om sitt folks vandring fra østkysten av USA til de store sjøer og Madeline Island for omtrent 900 år siden. Videre fortalte han om *den gylne tiden*, når franskmennene kom, en tid med god handel. Etter den gylne tid var det *silvertiden*, da var det engelskmennene som kom og drev handel, det var en mindre god tid. Til slutt var det *bronsertiden*, det var den verste tiden. Da var det amerikanerne som styrte og trengte bort urbefolkningen til reservat uten tilgang på egne ressurser for å overleve. Han framhevet en president som har sagt at indianerne er den best dokumenterte befolkningen i USA, men den minst kjente. Det var John F. Kennedy som hadde sagt det. Valliere var stolt av det arbeid som er blitt gjort og som nå gjøres for å bedre vilkårene for urbefolkningen i USA.

TRADISJONSKUNNSKAP

Etter lunsj var det Nils Roger Duna som fortalte om tradisjonskunnskap, han startet med å

komme med en definisjon på ordet da det ikke finnes noen offentlig definisjon av ordet tradisjonskunnskap. Tradisjon kommer av det latinske ordet tradere, det vil si overføre, for eksempel over flere ledd fra generasjon til generasjon. Tradisjon er verdier eller kulturemner som et samfunn, et folk eller lignende har tatt i arv fra tidligere slekter, og som regnes som en del av dets felles kulturelle arv. Begrepet brukes også for å beskrive en sammenheng, kontinuitet eller historisk linje. Videre snakket han om hvordan han hentet kunnskap til sine bøker om samisk tilstedeværelse i Namsos området. Etter Nils Roger Duna kom Inger Johansson med et foredrag om stillingen til det sørsamiske språket. Et positivt tegn er at i grunnskolen informasjonssystem kan man lese at sørsamisk som førstespråk har økt fra 1 bruker i 2001, til 25 brukere i 2021.

FOTO: BERTIL JØNSSON

Wayne Valliere (Mino Giizhig) er Ojibwe fra Lac Du Flambeau. Han har hele livet tilegnet seg kunnskap om Anishinaabekulturen som omgir The Great Lakes på grensen mellom USA og Canada. Han underviser i Ojibwe-språket og er en kunstner med bjørkebark, blant annet som kano-bygger.

BERTIL JØNSSON

Gie jih gusnie árröeminie

Sverige

Samiska rådet inom Svenska kyrkan

Kontaktperson: Erik-Oscar Oscarsson, mobil 070 253 5978 e-post erikoscar1954@gmail.com

Svenska kyrkan nationell nivå

Handläggare för samiska frågor: Lisbeth Hotti
Svenska kyrkan, 751 70 Uppsala, tel 018-16 94 91
e-post lisbeth.hotti@svenskakyrkan.se

Sydsamiskt arbete i Härnösands stift

Akar Holmgren, stiftsdiakon & samordnare för flerspråkigt arbete, Härnösands stift, box 94, 871 22 Härnösand
tel 0611-254 52, mobil 076-397 59 35
e-post: akar.holmgren@svenskakyrkan.se

Norge

Samisk kirkeråd

Generalsekretær: Kristina Labba,
postboks 799 Sentrum, 0106 Oslo, tlf 478 92 801,
e-post kl286@kirken.no
Leder: Sara Ellen Anne Eira
Sørsamisk representant i Samisk kirkeråd:
Oddvin Bientie

Saemien åålmegeaerie SÅR/ Samisk menighetsråd i sørsamisk område

www.samiskmenighet.no
e-post samiskmenighet@kirken.no
Leder: Paul Bendikk Jáma, epost p_jaama@hotmail.com
Medlemmer: Lajla Kristine Lifjell, Maajja-Krihke Bransfjell,
Laila Anita Otervik og prest Einar Sørliid Bondevik
Sekretær: daglig leder (se nedenfor)

Saemien åålmegen beajjetje áejvie / daglig leder i samisk menighet i sørsamisk område:

Monica Kappfjell Gløttvegen 2, 7750 Namdalseid,
mobil 993 49 477, e-post mk924@kirken.no

Prest i sørsamisk område: Einar Sørliid Bondevik,
Sørlandsveien 54, 8624 Mo i Rana, mobil 474 53 902
e-post: eb788@kirken.no

Diakoniarbeider i sørsamisk område:

Bertil Jönsson Dergaveien 57, 7898 Limingen,
mobil 994 88 827,
e-post bj439@kirken.no

Trosopplærer: Margrethe Kristin Leine Bientie
Grendavegen 8, 7370 Brekkebygd
mobil 412 88 227, e-post mb789@kirken.no

BlimE-sangen på sørsamisk

BlimE! er NRK Supers vennskapskampanje der målet er å fremme vennskap og omsorg for hverandre. Slagordet er «Si hei! Vær en venn! BlimE!». Hvert år lanseres det en sang med tilhørende dans, der hensikten er å styrke samholdet på skolene.

Årets BlimE-sang har fått en egen sørsamisk versjon. Ole-Henrik Lifjell (*Ávla*) framfører sangen som har fått tittelen *Boerehke*. Han har selv gjort den sørsamiske oversettelsen sammen med Maja-Lisa Kappfjell. Sangen og videoen finnes på nrksuper.no

KILDER: WIKIPEDIA OG NRK.NO

Daerpies Dierie

Sørsamisk kirkeblad • Sydsamiskt kyrkoblád

Daerpies Dierie utkommer med fyra nummer per år och har stöd från Härnösands stift, Nidaros bispedømmeråd, Sametinget i Norge och Svenska kyrkan.

Adress: Sørlandsveien 54, N-6824 Mo i Rana, Norge
Telefon (mobil): 0047 474 53 902
E-post: dd@samiskmenighet.no

Redaktör, Norge:

Einar Sørliid Bondevik, adress samma som ovan

Ansvarig utgivare, Sverige:

Erik Gyll, Svenska kyrkan, 751 70 Uppsala.
E-post: erik.gyll@svenskakyrkan.se

Redaktionsråd:

Birgitta Ricklund, Sylvia Sparrock, Lisbeth Hotti,
Kajsa Åslin, Akar Holmgren och Bertil Jönsson

Prenumeration under 2022:

190 SEK

Avgiften betalas när faktura kommer

Adressändring och prenumeration

dd@samiskmenighet.no

Grafisk form & repro:

Verbum AB

Tryck:

Pressgrannar AB, Linköping, 2021

NÖÖRJEN GÆRHKOE Sveerjen gærhkoie

TEXTER OCH BILDER

till nummer 4 2022 av Daerpies Dierie
skickas senast 28 oktober 2022
till dd@samiskmenighet.no

Fler samiska texter finns på
www.svenskakyrkan.se/harnosandsstift/
(klicka på Andra språk/Other languages)
www.svenskakyrkan.se
(klicka på Andra språk/Other languages)
www.samiskmenighet.no

FOTO: LARS JOHNSEN

Vasket rene

I forbindelse med corona-pandemien ble vi klar over hvor viktig det er å vaske hendene nøye for at vi skal unngå å bli smittet av covid19-viruset. Apotekene og matvarebutikkene begynte å selge antibac og desinfeksjonsmidler som dreper bakterier og virus. Men samtidig fikk vi opplyst at det aller beste er å vaske hendene med såpe og vann. Og vi fikk beskjed om å rengjøre hendene ofte og grundig.

Å bli rengjort er en av hovedtankene også i kristendommen. Men her er det ikke snakk om antibac, desinfeksjonsmidler eller såpe og vann. Nei, i kristendommen handler det om å bli rensed ved Jesu Kristi blod. (1. Peter 1,2)

Dette med å bli rensed og rengjort ved blod har alltid hørtet så rart ut for meg. Jeg syntes rett og slett at den tanken virket rar og merkelig. Så hvordan kan blod gjøre oss rene?

Høsten 2020 fortalte elgjeger Anna Melkeråen en historie på et kristent møte i Karasjok. Fortellingen handlet om bruken av blod.

– Da jeg var på elgjakt denne høsten, skjøt vi en elg. Denne gang hadde skuddet gitt noe lekkasje fra vomma. I slike tilfeller kan det komme bakterier ut i kjøttet. Da forklarte jaktlederen meg hva man skulle gjøre for å sørge for at bakteriene ikke skulle bli spredd videre utover skrotten: – Bruk blodet fra elgen og smør det utover, sa han: – Grunnen til at man må bruke blodet på denne måten, er at det er blodet som renser. Vann ville i dette tilfellet bare føre til mer bakterier, men dyrets eget blod, det renser. Dermed er det bare blodet fra dyret som kan rense kjøttet.

Melkeråen fortsetter:

– For meg ble dette som en preken. Tenk at i naturen handler det om å vaske rent gjennom bruken av blodet. På samme måte kan vi som mennesker, og vårt kjøtt som er knyttet til synd og urenheter, også bli rensed ved Jesu blod, sier hun.

Melkeråens fortelling spiller på lag med bibelens budskap om renselse.

Johannes Åpenbaring – som

handler om den kommende verden – forteller om de menneskene som er kledd i hvite kapper:

Dette er de som kommer ut av den store trengsel, de har vasket sine kapper og gjort dem hvite i Lammets blod. (Johannes Åpenbaring 7,14)

Og i Hebrerbrevet heter det:

Hvor mye mer skal ikke da Kristi blod rense samvittigheten vår fra døde gjerninger, så vi kan tjene den levende Gud. For Kristus har i kraft av en evig Ånd båret seg selv fram som et feilfritt offer for Gud. (Brevet til hebreerne 9,4)

Tanken i bibelen er at Jesu Kristi blod renser samvittigheten og hjertet for synd og skyld.

Alt er med andre ord gjort ferdig i og med Jesu lidelse, død og oppstandelse. Ja, Jesus er ved sitt blod soningsstedet for dem som tror.

Så la oss vaske oss rene og tjene den levende Gud!

Amen!

LARS JOHNSEN

Bijpeletekste

Stoere veelkes åålmege

Dellie stoere åålmegegem vööjnim. Idtji gie maehtieh dejtie ryöknedh. Desnie almetjh abpe veartanistie, gaajhkijste nasjovnijstie, laantijste jih veartenen giele-håalohkijstie.

Dah Jupmelen åajvemes tjahkes-sijjien jih laampen uvte tjåadtjoeminie veelkes vaarjoegujmie jih paalme-åeksieh steereminie. Reegkes gieline tjåarvoejin: «Gorredimmie lea Jupmelen gie åajvemes tjahkes-sijjesne tjahkan dovne Laampen.»

Gaajkhk eengkelh tjahkes-sijjien bijre tjåadtjoeminie jih båarasommesijie bijre jih njieljie soejvenassi bijre. Åajvemes tjahkes-sijjien uvte boelvestin ååredæjjinie deavan vuestie, jih Jupmelem heevehtin:

Aamen.

Earoehthimmie,
hearlohkevoete jih vijsiesvoete,
gyjhtelasse jih earoe,
faamoe jih vieksiesvoete
ihkuve aajkan mijjen Jupmelen.

Aamen.

Jih akte dejstie båarasommesijstie mannem gihtji: «Dah gieh veelkes vaarjoegujmie gåårveldihkie, gieh dah jih gustie bætieh?» Vaestiedim: «Åejvie, datne hov daajrah.» Dellie munnjen jeehti: «Dah stoere trægkenassijste båtteme jih vaarjoede raajne bisseme jih vaarjoede Laampen virresne vyölkedamme.

Dan åvteste Jupmelen åajvemes tjahkes-sijjien uvte tjåadtjoeh,

jih Jupmelem altese teempelisnie jïjhh biejjieh dienesjeh,

jih dihte guhte tjahkes-sijjesne tjahkan edtja låavth-gåetiem dejtie tseegkedh.

Dah eah galkh vielie bårrestohtedh jallh gajhkelovvedh,
eah galkh biejjeste jallh åavroste baahkestovvedh.

Juktie Laampe guhte åajvemes tjahkes-sijjien uvte tjåadtje,
dej ryöjnesjæjjine lea

jih dejtie jielede gaaltijidie vaedtsehte.

Jih Jupmele gaajkhk giëknjelh dej tjelmijste njaama.»

● Volv/Åp 7,9-17

● Jeatjah bijpeleteksth maahtah daesnie lohkedh: www.bibel.no

● Bijpeletekste jih «Assjalommesh» juakaldahkesne jih eah sinsitnde jearohks.

Noere almetjh jupmele-gaagkestimmiem öörnin gosse Saemien gærhkoebiejide heevehtin.

GUVVIE: EINAR SØRLID BONDEVIK/DD

Noere almetjh Saemien gærhkoebiejide heevehtin

Aanaarisnie gellie almetjh jupmelegaagkestimmesne jñ lohkedimmieh goltelin. Dellie noere almetjh gaavnedin jñ áahpanadtin. Mietsken voestes hieljen jijnjh almetjh golme rijhkeste gærhkoebiejide heevehtin. Noere almetjh sijhtin aktesne árrodh, lieredh, jaahkoe-deahpadimmide minnedh jñ aaj lustestalledh.

Gellie noere almetjh voestes aejkien gærhkoebiejide fealadin. Noeride lij sjïere soejkesje mij joekoen murreds sjïdti: guktie maehtiejn vuesiehtimmiem jñ jielieguvviem vuartasjidh, vytnesjidh, lohkedimmieh saemien jaahkoen bïjre goltelidh, vuelieh jñ musihkh goltelidh. Aamhtesh lin gellielaaketjh:

Saemien jaahkoejiliemistie jñ vuelie-aerpeste seksuelle daaresjimmien jñ aemiuesemen bïjre goltelidh. Novh amma aamhtesh geehpes jñ löövles. Gaajhkh aamhtesh Leah vihkele noeride. Dan ávteste gelkieh almetjh dejtie mujhtedh báetijen aajkan.

PROTESTAANTEN JIH ORTODOKSEN GÆRHKOE
Saemien gærhkoebiejieh ektievoetem jaahkojne darjoeh. Daah eah lim ajve protestaanten gærhkoen biejjieh. Ortodoksen gærhkoeste aaj Aanaarasse tjáanghkenin. Muvhth noere almetjh sijhtin jupmelegaagkestæmman báetedh jñ mænngan jaahkoen bïjre soptsestalledh. Dan ávtelen, dellie noere almetjh Pielpa gærhkose vöölkin,

Aanaaren dovletje gærhkose dajvesne. Desnie lierin protestaanten histovrijen jñ aerpiemaahtoen bïjre. Naemhtie gáabpatjahkh gærhkoeh meatan ligan, noere almetji soejkesjisnie.

BUERIE TJÁANGHKOE
Dan hieljen gellie noere almetjh orre voelph gaavnin. Muvhth “orre bielieh” jaahkosne guajhtsadin, jñ muvth aaj sijhtieh vielie gærhkoen noeribarkoem dáarjodh. Saemien gærhkoebiejieh Leah buerie sijjie noere almetjidie, guktie hijven tjáanghkenidh jñ jeenjem lieredh jñ jaahkoem nænnoestidh. Dellie háhkesjem báetijen baelien, gosse Nöörjesne gaavnedibie, dellie vihth nuepie sjædta noere almetjidie gaavneshidh!

Sammendrag

Ungdommer fra Saepmie feiret Samiske kirkedager

Under kirkedagene i Enare første helgen i august møttes også ungdommer og stiftet nye bekjentskap. Her lærte man nytt og hadde det også morsomt sammen.

For mange var det første gang de

deltok på kirkedagene. Ungdommene hadde et eget program med film, håndverk og musikk, og det var temaer om samisk trosliv, seksuelle overgrep og selvmord. Det var både lette og tunge tema, men viktig for ungdommer som fikk med seg nye tanker.

I Enare var både ortodokse og protestantiske kirker samlet. Noen av ungdommene deltok på gudstjenester og samtalte om tro. Ungdommene hadde også en utflykt til Pielpa og den gamle kirken til Enare-området. Mange fikk nye venner denne helgen.

Samiske kirkedager er et godt sted for ungdommer, og jeg håper ungdommer får anledning til å møtes på ny når vi neste gang skal møtes i Norge.

ARE TJIHKKOM